Congresspeech Alexander Pechtold
18 april 2015, Rotterdam

Een D66-congres. In Rotterdam. Op een mooie Lentedag in april. En tegelijkertijd in Den Haag een kabinet, al dagen in crisissfeer bijeen.

Congres,
op de een of andere manier komt me dat zo bekend voor. Drie jaar geleden… 21 april 2012. Mocht er het komend half uur nieuws zijn, willen jullie mij dan waarschuwen, want wees gerust: ik heb een reservespeech bij me.
En Fleur, met jou graag de afspraak, dat als wij weer ‘s in het kabinet zitten - ik kom uit Rotterdam, ik kom hier graag – maar dan niet voor een congres. Want dat is de goden verzoeken…

Congres,
We zijn vandaag op een plek waar verleden en toekomst heel dicht bij elkaar komen. Toen de Van Nellefabriek in 1931 haar deuren opende, keken mensen hun ogen uit. Experimenteel. Prikkelend. Vernieuwend. Ontworpen in de stijl van het 'Nieuwe Bouwen'. Licht, lucht en ruimte.
De fabriek werd ook wel genoemd: de belichaming van “het leven dat komt”. De Rotterdamse Van Nellefabriek als blik op de toekomst. Het ‘Nieuwe Bouwen’ behoort voor ons tot het verleden. Ingehaald door de tijd. We zijn vandaag te gast in een industrieel monument, sinds vorig jaar zelfs UNESCO Werelderfgoed. Het laat zien hoe snel toekomst verleden kan worden.

Maar congres,
verleden en toekomst komen hier niet alleen samen in de architectuur. Voor de oorlog werd hier tabak geproduceerd. Later ook koffie en thee. De indringende aroma’s kwamen je al van verre tegemoet. De sporen van dat verleden zijn nog overal zichtbaar. De oude machines staan nog op hun plek, maar ze zwijgen al sinds de jaren ’90. Inmiddels huist hier opnieuw de toekomst. Vernieuwende bedrijven. Van industrieel complex tot creatief power house. Van thee, koffie en tabak naar duurzame ondernemers en software- en data-experts.
De geschiedenis herhaalt zich. De Van Nellefabriek biedt ook vandaag de dag een blik op de toekomst.

Congres,
Precies om die reden is deze plek een bron van inspiratie. Niet alleen voor iemand zoals ik, opgegroeid in het industriële Rotterdam van de jaren ’70 en ‘80. Niet alleen voor een partij als D66, altijd nieuwsgierig naar de toekomst.
Nee, de Van Nellefabriek staat voor mij symbool voor wat de politiek mensen zou moeten bieden. Een politiek die zich bezighoudt met “het leven dat komt”. Perspectief biedt op vooruitgang. En daarmee mensen houvast geeft in hun leven.
Mij bekruipt het gevoel dat politici soms te weinig beseffen - en daar reken ik ook mezelf toe - wat mensen van de politiek verwachten. Mensen snakken naar zekerheden. Ze verwachten een blik op de toekomst. En dat de politiek de lastige kwesties van vandaag niet uit de weg gaat. Maar de waan van de dag en de wekelijkse peilingen daarover verleiden tot meedeinen. Lastige kwesties niet uit de weg gaan…maar wat horen we. Ketelmuziek over een naheffing uit Europa, terwijl je die vervolgens zonder morren betaalt, omdat die helaas gewoon terecht is.

Grootspraak na een dramatische vliegramp over “de onderste steen boven” terwijl het eerste de beste memo over de gevaren boven Oekraïne in de bureaula van het ministerie blijft. Gespeelde verontwaardiging over een buitensporige salarisstijging bij ABN Amro, terwijl je er al lang van weet en je zelfs bereid hebt verklaard die te verdedigen.
Schande roepen over het ontslag van flexwerkers bij een populair doelwit als die andere bank, ING, terwijl je als minister die hervorming op je conto hebt staan. En de rijksoverheid zelf geen haar beter blijkt voor uitzendkrachten.

Zo mobiliseer je de publieke onvrede. Wat hebben mensen daar aan?
Als gezagsdrager heb je een extra verantwoordelijkheid om die onvrede juist in te dammen. Sta voor je besluiten. Geef aan hoe ver je polsstok reikt. Dat de overheid niet voor alle ongenoegen de beste oplossing heeft. Of is.
Ik snap het wel. De genuanceerde werkelijkheid bekt nou eenmaal minder lekker dan geluiden uit de onderbuik.
Maar voor mensen leidt het vooral tot onbegrip. En dan gelooft uiteindelijk niemand je meer.

Mensen zijn niet gek. Zij laten zich niks wijs maken. Maar ze worden er wel narrig van. En cynisch. En dat gaat verder dan terechte boosheid over hardleerse bankiers. Mensen willen houvast en dat vinden ze niet bij gesloten instituties als banken, zorginstellingen, pensioenfondsen en woningcorporaties. Die niet aanspreekbaar zijn, maar vanuit hun ivoren toren beslissen over mensen, zonder mensen.
We hebben studenten en docenten op de universiteit die het terecht niet meer pikken dat ze nauwelijks iets te zeggen hebben over hun eigen onderwijs. Zij willen de zeggenschap terug die nu bij instituties en duurbetaalde bestuurders ligt. Een strijd die op meer plekken in de samenleving wordt gevoerd.
We hebben patiënten met een persoonsgebonden budget, die terecht alarm slaan over het maanden uitblijven van geld voor noodzakelijke zorg. Zij hebben niks aan vage toezeggingen van Van Rijn. Dus dwong Pia hem tot resultaat: half mei moet het geregeld zijn.
We hebben Groningers die terecht in opstand komen, niet alleen omdat in het verleden hun veiligheid door de hele politiek genegeerd is, maar vooral omdat dit kabinet nog steeds vertikt te zeggen hoeveel gas ze vanaf juli gaan boren.

Het gezag staat onder druk, omdat het zichzelf ondermijnt. En als ik naar de coalitie kijk dan zie ik dat stabiliteit en gezag steeds meer worden aangetast.
Verkiezingsstrijd tot 18 maart? Prima. Hebben wij ook aan meegedaan. Maar in plaats van zich daarna te richten op een gezamenlijke agenda zet de coalitie die strijd voort. Maken ze er een sport van om ons allemaal te laten zien hoeveel ze wel niet van elkaar verschillen.
Is er nog een onderwerp waar de coalitie het nog wel over eens is?
Een week lang vechten, dag en nacht, over de opvang van uitgeprocedeerde asielzoekers. Waarom niet gewoon luisteren naar de burgemeesters in dit land?

Van welke politieke kleur ook, die zijn het eens: alles beter dan zwerven in de illegaliteit. Dat is vragen om problemen, waar vervolgens die gemeenten weer voor mogen opdraaien. Maandenlang had de coalitie een oplossing kunnen bedenken.
Dit is een beschamende vertoning. Je profiel zoeken, een crisissfeer scheppen over zoiets basaals, zoiets normaals. Hoezo onderhandelen? Wat wil de coalitie er nog af halen? Wat willen ze nog uitruilen? Het bed, het bad of het brood? Iedere dag hier nog over onderhandelenmaakt Nederland volstrekt belachelijk.

Maar ze zijn het ook niet eens over Europa, waar een verdeelde coalitie ons een machteloze positie bezorgt. Bijvoorbeeld over het handelsverdrag met de Verenigde Staten, dat, mits het geen afbreuk doet aan onze democratie en onze waarden, een kans kan zijn, omdat het ons exportland banen oplevert.
Ze zijn het niet eens over mensenrechten, waar wij met kracht afstand nemen van de gedachte meer samen te werken met dictators, die grondrechten aan hun laars lappen.
Ze zijn het ook niet eens over het nucleaire akkoord met Iran. Ik zou zeggen: we gaan toch liever met Kerry naar Rohani, dan met Filip de Winter naar Assad, vraag ik de fractievoorzitter van de VVD?
Hoezo 'historische fout', vraag ik hem? Dit akkoord kan een waardevolle bijdrage zijn aan stabiliteit en vrede.
Geef het een kans. Schiet het niet meteen af. Kies niet meteen voor de nucleaire optie.

En congres,
waar ze stil over zijn, maar waar ze óók verschillen, - en waar ik die verschillen wél graag zou horen - is de belastingherziening. Daar zouden ze nachten voor in het Torentje moeten zitten! Want daar komt alles in samen: vergroening, vereenvoudiging, en lastenverlichting. Nu zijn 650.000 werklozen de dupe van dit uitstel.

Grijp de kans tot vergroening, zodat we in Europa niet langer samen met Malta en Luxemburg achteraan hobbelen met schone energie.
Grijp de kans tot vereenvoudiging, want dat woud aan toeslagen draait de Belastingdienst de nek om. Van de Bulgarenfraude tot deze week nog de fraude met de gastouderopvang.
Grijp de kans tot lastenverlichting, zodat we een impuls geven aan banen en koopkracht. Vooral voor de middeninkomens.
Tussen de uitersten van de bonussen aan de ene kant en de uitkeringen aan de andere zit het gros van Nederland. En dat wordt nog wel eens vergeten. Die middeninkomens betalen inmiddels de rekening. Zij profiteren nog nauwelijks van economische groei. De middeninkomens. Zonder toeslagen. Met een koophuis onder water. Met een partner zonder baan of een baan op de tocht. Voor de middeninkomens is die lastenverlichting essentieel. Dat kan volgend jaar, maar dan wel actie komende week.

Congres,
toch geen kleinigheden, die verschillen in de coalitie. En in plaats van een poging te doen tot elkaar te komen is het vrij schieten.
Twee partijen op zoek naar profiel, met als gevolg: een coalitie zonder gezicht. Op z'n best een Januskop. Verwacht u nou dat zo'n kabinet nog tot iets kan komen?
Ik heb er een hard hoofd in. Ik ben bang dat deze coalitie alleen nog maar bezig is met de volgende verkiezingen. Zullen mensen niet denken: een coalitie wordt toch gevormd om het land te regeren in plaats van elkaar steeds de maat te nemen?
Kent Rutte dat citaat van Churchill niet?
"Een politicus denkt
aan de volgende verkiezingen,
een staatsman aan de toekomst."

Congres,
De coalitie pompt de tegenstelling weer op: socialistisch versus conservatief. De PvdA wil zelfs fuseren tot een socialistisch blok met GroenLinks en SP.
Knijpt u hem ook al zo? Wat moeten wij nu? Moeten wij nu ook een steviger klinkende term bedenken voor onze politieke houding?

Keihard constructief! Vierkant vrijzinnig! Messcherp door het midden!
De mensen geloven het wel. Ze prikken er zo doorheen... die gekunstelde profilering. Want intussen blijven het regeerakkoord en de resultaten ervan onverkort overeind. En dat verdedig ik hier graag. Dat zouden zij ook moeten doen.
Mensen zien heus wel dat de problemen van nu niet te vangen zijn in een simpele, ouderwetse links-rechts- tegenstelling.
Een socialistische campagne heeft in Nederland al veertig jaar niet tot een socialistisch kabinet geleid. En een conservatieve campagne heeft één keer tot een conservatief kabinet geleid.

Maar Rutte-I staat niet in de geschiedenisboeken als een daverend succes. Met z'n Polenmeldpunt, z'n polarisatie en z'n xenofobe politiek.
En waar Rutte zo'n avontuur weer niet uitsluit, zeg ik: niet voor herhaling vatbaar!

Mensen zijn intussen door ervaring wijs geworden. Mensen weten: in Nederland coalitieland ligt de kracht in het verbinden.
In politiek die sociaal én liberaal is. En mensen stémmen daar ook steeds meer naar. Al acht verkiezingen op rij wint D66, in het midden.
In het midden, waar de nuance ligt, die zich nou eenmaal niet laat schreeuwen, maar waar wel schreeuwend behoefte aan is.
In het midden, waar het compromis de flanken verbindt.
Waar de oplossingen liggen die mensen verder helpen. Waar progressieve politiek het land vooruit brengt. Waar het kompas op sociaal-liberaal staat, voor én na verkiezingen.

Congres,
En nog steeds hoop ik van harte dat het kabinet tot iets komt. En wij denken mee. Dat hebben we gedaan. Dat blijven we doen. En met 10 senaatszetels is onze invloed vier jaar lang gegarandeerd.
Niet alleen op een belastingstelsel maar ook op het onderwijs, want als we ook maar even de andere kant opkijken, wil het kabinet alweer bezuinigen op het wegwerken van taalachterstanden bij kinderen.
Invloed op de zorg, waar we inderdaad nog veel kunnen verbeteren. Moeten verbeteren. Maar de richting is duidelijk. Zorg dichtbij mensen. En eigen regie. We willen zeker niet terug naar hoe het was met wachtlijsten en tweedeling.
Invloed op de veiligheid, waar regulering van wietteelt door het kabinet jarenlang blijkt tegengehouden op basis van verdraaide feiten.
En waar wij bij de rechtspraak - de toegang tot het recht - blijven strijden tegen verdere afbraak.
En invloed op de immateriële agenda, waar na de recente voltooiing van het Roze Stembusakkoord nog veel meer te doen is. Zoals gelijke rechten voor alleenstaanden en gezinnen, hier vandaag besproken.
Invloed kortom, om het kabinet tot daden te bewegen, zeker in een economie die langzaam op gang komt. Want een beetje groei is mooi, maar het is nog veel te vroeg. voor hallelujah en hosanna.

Dus coalitie, stop met die opgepompte tegenstellingen, stop met dat profileren. Ga het land besturen. Niet met de koppen tegen elkaar, maar de koppen bij elkaar.
En hou ook 's op met het maskeren van eigen onmacht door selectief te wijzen op tekortkomingen in ons parlementaire systeem.

Ik ben altijd in voor verbetering van onze democratie. Ook voor een staatscommissie die de Eerste Kamer onder de loep neemt.
Maar dan geen vluggertje. Niet als schaamlap vanwege een handjevol dissidente senatoren. Natuurlijk zijn er problemen met het Huis van Thorbecke. Maar zou het kunnen zijn dat ook de bewoners zélf het huis hebben uitgewoond? Wie vlak voor Kerst met een wet over de zorg stukloopt op drie eigen senatoren en vervolgens alsnog via een achterdeur het parlement wil omzeilen, eerbiedigt dat Huis in ieder geval niet.
Wie in de senaat inmiddels 17 zetels tekortkomt voor een stabiel landsbestuur, kan z'n heil zoeken in systeemveranderingen, maar kan ook eens kijken naar de balk in het eigen oog.

Want wiens schuld is het nou helemaal dat de coalitie minder draagvlak heeft, ook in de Eerste Kamer? Dat ligt toch echt aan de coalitie zelf. Of, zou het een complot zijn? Duistere machten die - hoe toevallig! - steeds weer bij verkiezingen hun ondermijnend werk doen? Maar in dat geval is een staatscommissie nog te laag gegrepen.

Democraten,
Hoe brengen we mensen over hun narrigheid heen? Hoe voorkomen we dat de verhouding tussen politiek en samenleving verder verhardt? Hoe bestrijden we het cynisme over de politiek? Dat mensen denken: het maakt niet uit door wie ik gebeten wordt, door de kat of de hond.
Dat gevoel kunnen we wegnemen door mensen weer houvast te geven, grip op de toekomst. Het is onze keuze zeggenschap en regie meer bij mensen zélf te leggen. Over hun opleiding, over hun pensioen, over hun zorg.
Niet uit bezuinigingsdrift, maar omdat wij al 50 jaar overtuigd zijn van de maakmacht van mensen zelf.
Maar laten we mensen dan ook de ruimte geven. Als buren of familieleden elkaar verzorgen, dan moet de overheid daar geen drempels opwerpen. Ook geen financiële.

Ik deel de zorgen van de Raad van State deze week dat mensen, die eigen initiatief willen nemen de dupe worden van achterhaalde regels. Daar gaan we dus wat aan doen. In Den Haag. Maar nu al in al die steden en provincies waar wij meedoen of het heft in handen hebben.
Hoe bestrijden we het cynisme? Hoe geven we mensen weer hun geloof terug in de politiek? Dat moeten wij ons blijven afvragen. Zeker wij, D66'ers. Want zijn wij niet opgericht met precies dát doel? Kwamen de ondertekenaars van ons appèl niet in opstand tegen het onderlinge gehakketak van oude partijen? Streden zij niet tegen de regenten, en vóór een open, meer volwassen verhouding tussen overheid en mensen?
Natuurlijk hebben wij ook niet meteen alle antwoorden. En ook wij laten ons te vaak afleiden door Haags gedoe en politiek gekrakeel.
Op weg naar ons 50-jarig bestaan gaan we een nieuwe fase in. Veelbelovende peilingen zijn de afgelopen jaren omgezet in klinkende resultaten. De uitslag - precies een maand geleden - op 18 maart bracht ons 25 extra Statenleden. Zij brengen ons dadelijk 5 extra senatoren met hun trefzekere stem.

Democraten,
Onze ideeën hebben zich de afgelopen jaren verspreid over het politieke spectrum. Een prestatie van formaat. Maar onze ambitie stopt hier niet. In ons partijprogramma in 1971 zeiden we al: "We zijn ambitieus, niet omdat we deskundigen in huis hebben, maar vanwege onze verbeelding."

Die deskúndigheid, die hebben we inmiddels in overvloed. En dan kijk ik ook met trots naar onze nieuwe Eerste Kamerfractie. Maar die verbeelding, daar gaat het om. De blik op de toekomst. Een breder perspectief. De tijdsgeest verstaan, maar je er nooit in verliezen.
In de campagne, tijdens het NOS-debat, stond ik tegenover Wilders. We debatteerden over energieonafhankelijkheid. Op een opmerking van mij over de eindigheid van fossiele brandstoffen antwoordde Wilders: "maar dat is vijfendertig jaar
in de toekomst!".
En dat congres, is nu precíes waar het mij om gaat. En waar wij ons onderscheiden. Perspectief op vooruitgang. Want wie de grote lijnen uit het oog verliest, de grote vraagstukken laat liggen, gaat ten onder aan incidentenpolitiek.

Tien jaar politiek Den Haag heeft mij geleerd hoe lang alles stil kan staan. Én, hoe snel dingen kunnen gaan als de kansen keren. Als het uitstelgedrag plaatsmaakt voor vooruitgang, voor vernieuwing. En op dat laatste - als de pendule weer de andere kant op zwaait - hoort een partij als de onze altijd voorbereid te zijn.
Als de architect van de Van Nellefabriek zich niet had laten leiden door de kracht van de verbeelding had dit prachtige monument nooit het licht gezien.
Prikkelend en vernieuwend. Een blik op de toekomst. Dat wilde de Van Nellefabriek in de jaren ’30 zijn. Laat dát ons inspireren.

Dank jullie wel.